

ОСНОВОПОЛОЖНИК ВИЩОГО ПІЛОТАЖУ

Ім'я російського військового льотчика основоположника вищого пілотажу Петра Миколайовича Нестерова золотими літерами вписано назавжди в історію нашої Батьківщини: адже він вперше в світі виконав «мертву петлю» — фігуру вищого пілотажу, яка згодом отримала назву петлі Нестерова.

А в одному з повітряних боїв першої світової війни він героїчно загинув, вперше в історії авіації здійснивши повітряний таран.

Ім'я П. М. Нестерова пов'язане і з історією нашого району.

Подвиг Нестерова став народним надбанням, його ім'я нащадки приєднали до імен народних героїв, наслідуючи його подвиг.

У роки Великої Вітчизняної війни радянські льотчики, маючи за приклад П. Нестерова, 256 разів таранили ворога у повітрі. І першим його здійснив у перші години війни славний син російського народу старший лейтенант І. І. Іванов в небі поблизу міста Дубно. Саме під цим містом розташувався колишній аеродром, з якого робив свої бойові вильоти і Нестеров. Із 32 днів, проведених на фронті першої світової, він 17 днів перебував на Ровенщині, не раз піднімаючись у небо з аеродромів Ровно та Дубно.

...11-й корпусний авіазагін третьої авіароти, яким командував штабс-капітан Петро Миколайович Нестеров, у перші дні після оголошення 19 липня (1 серпня) першої світової війни отримав наказ вирушити на Південно-Західний фронт.

У пасажирському вагоні третього класу зайняли місця військові льотчики штабс-капітан Гавін, поручики Передков, Мрочковський, Кондратов, військовий чиновник-діловод Богуславський, у товариш вагонах розмістилося 107 «нижніх чинів» і 67 прикомандированих. Нестеров попрощався з дружиною Надією Рафаїлівною, сином Петром та дочкою Маргаритою і зайшов у вагон. Поїзд рушив у дорогу. Йшов перший тиждень першої світової війни.

Ешелон прибув 26 липня (8 серпня) на станцію Ровно.

У цей же день літаки, які везли у розібраному вигляді на платформах, були складені. Нестеров цього ж дня

здійснив свій перший політ над Ровно.

Знайшовши кілька хвилин вільного часу, Петро Миколайович написав свій перший лист з Ровно дружині: «Дорога Діно! Вчора приїхали в Ровно щасливо; прибув до командира корпусу, який прийняв мене дуже добре. Сьогодні вивантажились і вже майже переїхали на нове місце — наш аеродром», і пише далі «...Ровно — містечко корявеньке... У кінці листа Нестеров подає свою ровенську адресу — штаб XI армійського корпусу.

Другого дня — 27 липня (9 серпня) льотчики його загону Мрочковський та Передков випробували свої літаки у повітрі, а їх командир Нестеров вилетів у штаб корпусу (очевидно, в Дубно).

28 липня (10 серпня) авіазагін почав перебазуватися з Ровно на аеродром у Дубно — ближче до фронту. Крім того, Ровенський польовий аеродром був того дня у дуже поганому стані — від частих дощів ґрунт став м'яким. Нестеров вирішив особисто провести розвідувальний бойовий виліт. Він піднявся на літаку «Моран» із спостережником штабс-капітаном Лазаревим. Політ тривав 1 годину 35 хвилин. Але двигун літака почав працювати з перебоями, і Нестеров вимушений був піти на посадку.

Звідси, з Дубно, Нестеров відправив додому відразу два листи, у яких розповідає про своє життя. В одному з них він, зокрема, писав: «Був на кордоні. Наші зробили кілька пострілів на зворотному шляху, бо не розібрали: був на висоті 1200 метрів — звичайно, влучень не було...».

У другому листі Нестеров повідомляє: «...Ми живемо у невеличкому тільки що побудованому будиночку, в якому чисто, але сиро, і дверей немає, лише зовнішні. Живемо, як на дачі, біля наших аеропланів. Столуємося в зібранні або в клубі, а то й перебиваємося як-небудь. Дубно — містечко паршивеньке, нічого у ньому немає...».

Нестеров, відправивши листи, повернувся у Ровно. Тут він продовжував керувати перебезуванням загону. Ця робота у льотчиків, а у Нестерова в першу чергу, забирала багато часу. І хоч допомагали льотчики Нестерову у веденні обліку і звітності, у підтриманні належного порядку, проте основний тягар цих робіт лягав на плечі командира загону. Через те Нестеров був настільки перевтомлений цими додатковими роботами, що допустив три аварії. А льотчик В. Соколов пригадає випадок, коли, повернувшись з бойового польоту, Нестеров втратив свідомість.

Та, незважаючи на всі труднощі, льотчики продовжували літати. Особливо інтенсивними польоти були з Дубнівського аеродрому. Так, 4 серпня Нестеров провів у повітрі півтори години, пролетівши за маршрутом Дубно — Рудня-Почаївська — Батьків — Радзивилові (нині Червоноармійськ), Броди — Ясенів — Підкамень — Старики — Рудня — Дубно. До речі, цей політ він виконував сам, без спостерігача. А це значить, що льотчику довелося і пілотувати машину, і вести розвідку ворожих позицій, зрозуміло, з фіксацією відповідних об'єктів на карті.

Повернувшись на аеродром, Нестеров, незважаючи на втому, наказав підготувати собі для нового польоту другий літак «Моран-3». Але при зльоті трапилася аварія, і політ було припинено.

7 (20) серпня 1914 року Нестеров писав додому: «Сьогодні у нас був серйоз-

ний день: всі літали на розвідку. Передков і я літали до неприятеля, дали деякі дані, стріляли у нас ті і інші, тобто і наші, і австрійці, але толку не було, бо ми високо піднімалися. Літали досить далеко в глибину Австрії, якось незвично себе почуваш, дивлячись на ворога зверху».

Наступного дня Нестеров знову у повітрі. На цей раз із спостерігачем штабс-капітаном Шлотниковим. Літак здійснив політ за маршрутом Дубно — Верба — Козин — Шуровичі — Станіславчик — Броди — Соколівка і назад. Але на цей раз льотчики вимушені були приземлитися о 6 годині 15 хвилин на станції Рудня-Почаївська через несприятливі метеорологічні умови. Літак при посадці був пошкоджений.

11 (24) серпня 11-й авіазагін перебазувався з Дубно у Броди. Перед від'їздом з Дубно Нестеров відправив листа сім'ї, у якому писав: «...Кожен з нас побував вже по 2-3 рази за кордоном і зробив розвідку, яка дала ті чи інші дані. Я відкрив фабрику «Моранів»: встиг поламати три рази «Моран», двічі серйозно, а один раз став «на попа»».

Мине ще небагато часу, і 26 серпня 1914 року на своєму швидкісному «Морані» льотчик кинеється за важким «Альбатросом» противника, таранить його. Противник буде збитий, але впаде на землю і літак Нестерова.

На місці, де загинув льотчик, біля нинішнього міста Нестерова на Львівщині, зведено обеліск.

Г. БУХАЛО.

Прапор перемогли. — 1987. — 19 березня.